

## МЕДІАДОСЛІДЖЕННЯ

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2025: 57; 227–238 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2025.57.13308>

УДК 655.3.066.13.4:271.4-789.17-726.1-268-273](477)"195"

### УКРАЇНА НА ПРОСТОРАХ МИНУВШИНИ ТА В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

**Мар'ян Лозинський**

*Львівський національний університет імені Івана Франка,  
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,*

*e-mail: [loz.maryk@gmail.com](mailto:loz.maryk@gmail.com)*

*<https://orcid.org/0000-0002-5006-3291>*

У статті зроблено спробу з'ясувати суть російсько-української війни на просторах минувшини і сучасної російсько-української війни, спираючись на книгу «Перелом: війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками» у двох книгах (відпов. ред. Валерій Смолій; Київ, НАН України, Ін-тут історії України, 2022 р.). Це науково-популярне видання, яке зусиллями багатьох авторитетних дослідників, публіцистів та журналістів розкриває світові правдиві причини військового вторгнення РФ на українську землю 24 лютого 2022 року. Зазначимо, що підготовка до нападу Росії на Україну підготовка до нападу Росії на Україну бере свій початок з 2014 року – з так званої гібридної війни. Майже всі автори доводять історичну спадковість росіян щодо імперських зазіхань на українську землю, на українську історію, яка, на думку сучасної путінської росії, не має права на майбутнє. Однак багаторічна архівна праця у сховищах російських інституцій, яку провів ще один дослідник-історик Володимир Білінський, автор документального дослідження під назвою «Країна Моксель, або Московія. Роман-дослідження» (К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2010), докорінно спростовує брехливу міфологію про єдину слов'янську колицу з московитами. Особливість появи цих двох книг полягає не тільки у науковій новизні, але й у своєчасності поширення у сьогоднішньому інформаційному світовому просторі.

*Ключові слова:* публіцистика, зло, історія, психологія, економічні санкції, країна-агресор, державний департамент США.

**Постановка проблеми.** У статті проаналізовано нинішній агресивний терор Росії щодо України та ймовірність вселенської катастрофи через витoki зла, яке, на жаль, набуває на третьому році російсько-української війни значного поширення в Європі. Терор Росії щодо України доводить можливість вселенської катастрофи, і дуже важливо глибше збагнути витoki зла. Як потужну зброю людини маємо збаг-

нути права й обов'язки мислення, яке тоді стає автентичним, коли сповідує *Правду* і *Добро*. Правда є справжньою, коли з'ясує найперспективніший напрям дослідження – історію ментальностей. Потрібно вірити в очевидність часу – інакше будемо тільки мріяти. Без історичного контексту втрачається віра між особистостями і спільнотами.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Цій темі присвячено вже чимало різних досліджень в Україні і за її межами. Зокрема, війна Росії проти України відображена у багатьох дисертаціях, які можна поділити на декілька груп. Це – історичні, інтеграційні, суспільно-економічні, культурно-політичні тощо. Здебільшого дисертації присвячені явищам сучасної російсько-української війни. З-поміж них такі наукові праці, як «Російсько-українська війна: погляди, уроки, виклики» (В. Можаровський, Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки ЗСУ), «Українсько-російська війна – причини, перспективи та уроки» (В. Заплатинський), «Вплив російсько-української війни на глобальну систему міжнародної безпеки та перспективи» (О. Крет, Р. Крет, І. Вівчар) тощо.

**Методологічна основа дослідження.** У процесі написання статті ми вдалися до оцінки процесу історичного походження української ідентичності з погляду правдивої джерельної бази, яка стала доступною. У роботі використано сучасні наукові праці українських дослідників, а також міжнародних представників гуманітарної науки. Значну увагу приділено сучасним міжнародним економічним санкціям проти Росії, які запровадили країни-партнери.

У контексті подальшого розвитку подій та появи архівних матеріалів, аргументаційних ресурсів світоглядної публіцистики видатних постатей, журналістів світу починаємо усвідомлювати судження, наприклад **Івана Мазепи**: *«Ми не можемо довше стерпіти московського ярма. Найдорожчий план царя – перетворити російську державу в царство, що було неможливе, якби могла існувати незалежна Україна... Прийшов час, коли можна скинути ненависне ярмо і зробити з України вільну і незалежну країну»<sup>1</sup>.*

Маємо ще одне посилення французького письменника і публіциста **Астольфа де Кюстіна** у книзі «Росія 1839 року», яке відтворює правдивий стан нашого північного сусіда: *«У народі – давке відчуття тривоги, в армії – неймовірне звірство, в адміністрації – терор, що поширюється навіть на тих, хто тероризує інших, у церкві – низькопоклонство і шовінізм, серед знаті – лицемірство й святенництво, серед нижчих класів – невігластво й крайні злидні. І для всіх – Сибір. Ось така ця країна, якою її зробила історія, природа чи Провидіння»<sup>2</sup>.*

У документальній книзі «Саліна» відтворено автентичні факти страхітливо-го злочину «большевизму» та російського імперіалізму – замордування у соляних шахтах понад 3500 українців, поляків та євреїв різного віку. Тут знаходимо головного винуватця ХХ століття – більшовизм, який «став натхненником і організатором катастрофічного свавілля. За якихось 70 років внаслідок геноцидів, голодоморів, воєн, організованих пройдисвітами..., зі світу спроваджено у муках і відчаї майже 110 мільйонів людей»<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> Цит. за: Бошак, І., Маргель, Р. (1991), Іван Мазепа, Київ., с. 66–67.

<sup>2</sup> Лось, Й., Прокопець, М., Лапичак, Д. (1995), Саліна, Львів, с. 17.

<sup>3</sup> Там само, с. 18.

У вступі до книжки «Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками» чітко обстоюється окремішність України з огляду тогочасних подій:

«24 лютого 2022 року кожен із українців запам'ятає на все життя. Того дня стався *перелом нашого історичного буття* – людини, суспільства, нації, держави. Гібридна війна з неоімперською Росією, котра в різних формах тривала протягом восьми років, перейшла в нову фазу. Вона стала наймасштабнішою та найзапеклішою континентальною війною після 1945 р. на обширах усієї Європи. Нинішні військово-політичні реалії в драматичний і трагічний спосіб підтверджують те, що завжди знали й повсякчасно доносили до суспільства історики, публіцисти, що держави проєктуються творчою думкою, здобуваються титанічною працею суспільства й утверджуються пролітою кров'ю. Сьогодні це історичне і соціогуманітарне знання, засвоєне дуже дорогою й страшною ціною, стало очевидним для всього українського суспільства. На наших очах постала екстремальна, руйнівна та деструктивна соціокультурна реальність російсько-української війни, котра кинула Україні й українцям екзистенційні виклики, пов'язані з нашим існуванням як держави і як нації. *Стався великий перелом у нашій свідомості*, що є найбільшим і найсильнішим за новітньої доби національної історії<sup>4</sup>.

Відомо, що російсько-українську війну від 2014 року низка інтелектуалів справедливо називає запізнілою чи відкладеною війною. За розгортання інших соціокультурних передумов, перебігу політичних подій, соціально-економічних обставин і геополітичних конфігурацій російсько-українська війна могла б спалахнути ще на початку 1990-го року. Навіть більше, нинішню війну часто співвідносять із давніми російсько-українськими прорахунками доби Української революції 1917–1921 рр. Ось як описує події того часу відомий український історик, журналіст Петро Мірчук:

«Рік свого панування в Московщині використали большевики насамперед для того, щоб zorganizувати свою большевицьку Червону армію. Це їм великою мірою вдалося. Почуваюсь вже в силах, московські большевики поставили як чергове своє найважливіше завдання – захоплення України як багатой на хліб «колонії»<sup>5</sup>.

Однак насправді сучасна війна є глибоко закоріненою в нашій минувшині й сягає низки попередніх історичних епох і періодів, оскільки Московщина / Російська держава / імперія Романових / більшовицька / радянська / пострадянська / путінська Росія будь-що-будь намагалися поневолити, підкорити й русифікувати навколишні народи, передусім українців. Про це написано десятки книг і сотні концептуальних статей, які знайшли своє відображення у вищезазначених книгах. Це науково-популярне видання багатьох авторів, відомих дослідників з гуманітарних питань Інституту історії України є своєрідним популярним компендіумом, створеним українськими істориками як відповідь на суспільні запити, зловісні виклики і загрози нашої воєнної сучасності у форматі уявних діалогів із читачами. Матеріали цих книг структурно розкривають такі теми:

<sup>4</sup> Смолій, В. (2023), До читача. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками, кн. 3 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь, С. Блащук. НАН України. Інститут історії України, Київ, с. 25.

<sup>5</sup> Мірчук, П. (1957), Українсько-московська війна (1917–1919). Ліга Визволення України, Торонто, с. 70.

I. Російсько-українська війна, її передумови, причини та природа. Від війни гібридної до війни повномасштабної (2014–2022).

II. Від киево-руської спадщини до національної держави раннього нового часу. Україна у просторі протистояння західноєвропейської та східнодеспотичної цивілізації.

III. Імперська доба та її спадок у світлі російсько-українського протистояння.

IV. Російсько-українська конфронтація за доби Української революції 1917–1921 рр.

V. Україна на теренах міжвоєнного світоустрою 1921–1939 рр. і Другої світової війни 1939–1945 рр. Міфологія «Великої вітчизняної війни» у стратегіях й практиках путінської Росії.

VI. Україна у добу соціокультурних катастроф і комуністичних експериментів 1921–1991 рр. Тоталітарний проєкт і радянська людина як передтечі сучасного рашизму.

VII. Посттоталітарний світ, сучасна Україна і неоімперський проєкт путінської Росії. Рашизм у світлі сучасного історичного та соціогуманітарного знання.

VIII. Світ геополітики, пострадянські обшири та концепт пограниччя у річищі російсько-українських змагань.

IX. «Війни за історію» в просторі історіографії. Історична політика, дидактичний вимір, або підручник як чинник воєнної сучасності.

Такі основні теми й провідні сюжети книги «Війна Росії проти України в часових пластах і просторах минушини», котра в метафоричному сенсі не припинялася в різних формах у жодну історичну епоху. Автори (їх налічується сто осіб) у своїх публікаціях наголошують, що ця війна спрямована не тільки на знищення України як держави і повне розчинення української ідентичності, а й на руйнацію сучасного світового устрою XXI століття.

У лютому цього року минуло три роки героїчної боротьби українського народу за свою незалежність, за надане Богом право творити свою історію за цивілізованими правилами християнського життя. Однозначно треба розуміти, що сьогоднішня війна – це перелом у багатовіковій історії боротьби за нашу державну й національну незалежність, оскільки вона має дати однозначну і стверджувальну відповідь на гамлетівське питання: «Бути чи не бути Україні як державі в глобальному світі XXI століття». Отже, сучасна російсько-українська війна, на думку директора інституту історії України НАН України, доктора історичних наук, академіка В. А. Смолія, є війною не тільки з путінською росією; це війна за повний і остаточний розрив України з радянською тоталітарною та імперською спадщинами.

Як зреагувала світова спільнота на вторгнення російської імперії в Україну?

Нещодавно, у жовтні 2024 року, у світ вийшла книга американського журналіста Боба Вудварда під назвою «Війна», присвячена російсько-українській війні.

Автор, добре обізнаний з цією архіважливою подією світового масштабу і на основі достовірних даних спецслужб, вочевидь – американських, переповідає читачеві, якою була реакція США на повідомлення про вторгнення збройних сил Росії у 2014 році на територію України, зокрема про втрату Криму, що стало початком великої війни Росії проти України. Боб Вудвард наводить слова Байдена, який тоді був при

владі із Бараком Обамою: «Ми ніколи не мали б дозволити Путіну просто зайти і взяти Крим і Донбас у 2014 році. Ми дали Путіну ліцензію на продовження»<sup>6</sup>.

Вже як Президент США Джо Байден, усвідомивши всю небезпеку, яка йшла від Москви в особі президента Путіна стосовно України, дає доручення державному секретареві Ентоні Блінкену активно розпочати формування міжнародної коаліції щодо економічних санкцій проти Росії.

Олександр Моцик, Посол України в США (2010–2015 рр.), згадує про щоденну працю з Державним департаментом США, Радою національної безпеки, Пентагоном та Міністерством фінансів США щодо надання допомоги Україні й уведенням санкцій проти Росії, які були спрямовані на чотири сектори: військово-технічний, високих технологій, енергетичний і фінансовий<sup>7</sup>.

Загалом у цих примусових заходах взяло участь близько сорока країн світу, які запровадили проти агресора безпрецедентні за масштабами санкції. Зазначимо, що США, перед тим, як вводити пакет санкцій проти Росії, проводили постійні консультації із країнами ЄС, оскільки добре розуміли складність такого рішення через практику погодження – згоди кожної країни Європи. Однак США є країною-лідером санкційної політики щодо росіян, оскільки з 2022 року понад 4600 юридичних і фізичних суб'єктів РФ потрапили під їхні санкції. Зокрема, це величезні компанії нафтогазового сектору, банківського сектору (понад 50 російських банків), IT сфера, компанії з морського сектору економіки тощо. Також, американці не обмежились санкціями тільки проти росіян, вони застосували блокуючі важелі впливу на китайські та іранські компанії, які перебувають на території Росії.

Наступним за потужністю та дієвістю впливу на санкційну політику щодо Росії є спільнота Європейського Союзу, яка запровадила 15 пакетів економічних та індивідуальних санкцій, що поширюються на понад 2300 фізичних та юридичних осіб. Унікальність санкційної політики ЄС полягає ще й в тому, що ці санкції поширюються на 700 компаній РФ, які є в третій країнах світу і які причетні до військово-промислового комплексу. Їхні активи переходять у стан замороження та позбавляються будь-якої фінансової підтримки країнами ЄС.

Третьою країною світу, яка запровадила пакет санкцій проти Росії, стало Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, яке додало до цього списку понад 2000 фізичних та юридичних осіб. Сектором впливу санкцій Великої Британії стали російський ринок енергетики морського бізнесу, ВПК, заборона транспортування скрапленого російського газу тощо. Також Велика Британія підтримала США і країни ЄС щодо запровадження санкцій проти фізичних та юридичних компаній Ірану. Останні події, зокрема угода про сторічне партнерство між Україною та Великобританією, покликана концептуально побудувати міцні зв'язки між нашими країнами.

Союзниками вищезазначених країн щодо запровадження пакету санкцій проти Росії стали Канада (понад 2000 фізичних та юридичних осіб потрапили під санкції), Швейцарія (понад 2000 фізичних та юридичних осіб потрапили під санкції), Японія

<sup>6</sup> Гичко, М. «Не сприймав Путіна серйозно»: Байден критикував Обаму за реакцію на анексію Криму, *УНІАН*, 09.10.2024.

<sup>7</sup> Моцик, О. (2021). «Міжнародні санкції проти Російської Федерації як інструмент тиску та покарання за агресію проти України й інші міжнародні злочини». *Науковий щорічник «Україна Молода»*, березень, с. 774–753.

(26 пакетів санкцій), Австралія (1700 фізичних та юридичних осіб потрапили під санкції), Нова Зеландія (28 пакетів санкцій).

Підсумовуючи санкційну політику Європейського Союзу, США, Великобританії, Канади, Швейцарії, Австралії та Нової Зеландії проти Росії, вчені, експерти та журналісти дійшли до очевидного висновку щодо певних змін в російській економіці та здатність Росії продовжувати війну проти України. Зокрема, міжнародні інституції, серед них центральний банк Фінляндії оцінює значний перехід Росії до воєнної економії, введення контролю над капіталом та значне збільшення державних витрат на підтримку війни.

Незважаючи на те, що міжнародні санкції ізолювали Росію від західних економік і посилили її залежність від деяких іноземних партнерів, а проте, є докази журналістського розслідування того, що росіяни використовують Туреччину, ОАЕ, деякі країни Центральної Азії, а також Грузію й Вірменію, і обходять ці західні санкції. Також очевидним є той факт, що за рахунок збільшення експорту нафти до Бразилії, Індії та деяких країн ЄС Росія отримує додаткове фінансування для продовження війни з Україною. Однак деякі світові інформаційні агентства поширюють різні думки щодо спроможності російської армії продовжувати багаторічну війну. Публіцисти багатьох країн звернули увагу на судження очільника ГУРУ Кирила Буданова, який вважає, що Росія ще здатна продовжувати війну проти України у тих масштабах, як це відбувається зараз. Водночас вже у 2025 році економіка країни-агресора підійде до небезпечної позначки. Таким чином, санкції наших партнерів проти Росії суттєво послабляють військову потугу збройних сил загарбників і є дієвим інструментом впливу на країну-агресора<sup>8</sup>.

Деяка світова спільнота продовжує поверхнево та суб'єктивно давати оціночні висновки щодо вторгнення регулярних збройних сил російської федерації на територію України у лютому 2022 року. Окрім цього, деякі лідери потужних країн не хочуть бачити того, що росіяни ще з 2014 року розпочали проти нас гібридну війну під світову мовчанку, зокрема це лідери країн світової сімки, про що згадував Президент США Джо Байден.

Найбільш вагомими та далекоглядними імперськими планами Путіна щодо захоплення України, на думку авторів публікацій у згаданому виданні «Перелом...» Алли Киридон і Сергія Троян, є такі основні причини:

**Цивілізаційна**, себто війна російської євразійської цивілізації проти локальної української цивілізації, яка має історичні християнські традиції розвитку та сучасний європейський вимір, чого не було і немає в азійській Росії;

**Геополітична** – стосовно розширення простору, як квінтесенція за рахунок контролю величезного континентального євразійського масштабу, який опирається на три складові – східноєвропейський, кавказький і центральний. Найпершим для себе Росія розглядала східноєвропейський, оскільки підпорядкування українського простору, як найбільшого в Європі з точки зору наявності природних ресурсів, географічного розташування та наявної талановитої робочої сили завжди привертала увагу і менталітет російської імперії.

**Екзистенційна** – Росія упродовж століть намагалася знищити Україну як державу з автохтонним народом, який ніколи не ототожнював себе із так званим стар-

<sup>8</sup> Буданов, К. у телемарафоні «Єдині Новини», 31 грудня 2024,.



шим братом. Українська нація завжди відрізнялася від російського руського міра своїм світоглядом, світосприйняттям, християнськими традиціями та історичною пам'яттю<sup>9</sup>.

Стратегія і тактика Росії в інформаційній війні проти України пройшла певну підготовку з використанням сучасних світових стандартів. Об'єктом для публікацій російських медіа стала не тільки Україна, але й країни-партнери, які запровадили проти неї економічні санкції. Окрім ключового нарративу, брехливих інсинуацій довкола так званого захисту російськомовного населення від фашистів, російські медіа у своїх міжнародних публікаціях звинувачували США у впливі на країни Європи щодо постачання зброї Україні та в ослабленні Росії як держави на світовій мапі. Варто зазначити, що російські ідеї денацифікації та демілітаризації здійснили, на жаль, інформаційний вплив на світову спільноту. Зокрема, медіа таких країн, як Китай, Індія, Північна Корея, і навіть Японія, яка підтримує нас (88 відсотків населення), висувують різні гіпотези щодо вторгнення росії на територію України. Наприклад, КНР вважає, що російсько-українська війна вигідна США і країнам Європи з метою ослаблення Росії, впливові індійські експерти просувають ідею «фантазії» єднання демократичного світу навколо спільних цінностей, які відстоює Україна, а японці вже починають говорити, що економічні санкції негативно впливають на економіку їхньої країни. Однак прагнення російського президента відмежувати та дистанціювати Україну від Європи зазнали фіаско, оскільки він допустив низку прорахунків, репутаційних та політичних. Зокрема, його ідея недопустити розширення НАТО, що була одним із ключових публічних аргументів Кремля для виправдання війни з Україною, продемонструвала недалекоглядність російського лідера – до складу північноатлантичного блоку у липні 2022 року увійшли, де-факто, Фінляндія і Швеція.

Дискримінаційна риторика кремлівського диктатора щодо країн західного світу, зокрема України, маючи сумнівну вагу всередині російського суспільства, завдала колосальних репутаційних втрат росії, що в історичній перспективі матиме наростаючий деструктивний вплив на соціальний, економічний, культурний розвиток російського суспільства. Військове вторгнення росії в Україну мобілізувало чимало країн Європи, США, Великобританії, що сприйняли її як тривожний сигнал для усього цивілізованого світу і надали безпрецедентну військову підтримку Україні та гуманітарну допомогу її громадянам.

#### **АКТУАЛЬНІ СУДЖЕННЯ:**

*«Саме в ім'я доктрини, яка є необхідною і неблаганною логічно без основ системи, було винищено десятки мільйонів невинних людей без якогось особливого звинувачення, хіба що злочином ставало те, що вони були шляхетного походження, міщанами, куркулями, УКРАЇНЦЯМИ, навіть робітниками чи... членами комуністичної партії»<sup>10</sup> (Стефан Куртуа, Ніколя Верт, Анджей Пачковський Карел Бартошек, Жан-Луї Марголен. Чорна книга комунізму. Злочини, терор і репресії. Переклад з французької. Львів, 2008. С. 28).*

<sup>9</sup> Киридон, А., Троян, С. (2022), «Які основні причини російсько-української війни 2014–2015 рр.? Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини», НАН України. Ін-тут історії України, Київ, книга 1, с. 125–126.

<sup>10</sup> Куртуа, Стефан, Верт, Ніколя, Панне, Жан-Луї та ін. (2008), Чорна книга комунізму: Злочини, терор і репресії / Пер. з фр. Я. Кравець. Афіша, Львів, с. 28.

*Документальна повість Софії Денисенко «Тіні незабутих предків» окреслює всю панораму методичної руйнації осердя нації – села, неодмінно викликає цілу сув'язь різноманітних почуттів і відчуттів: згусток болю в серці, співчуття до жертв цинічних, жорстоких репресій, захоплення винятковою працьовитістю українського селянина-господаря, красою побуту»<sup>11</sup>.*

*Михайло Милорадович і Бородіно. Під час відзначення 200-ліття Бородінської битви у Вітчизняній війні 1812 року український дослідник з Дніпра Андрій Карнаух доводить, що надважливу роль у ній відіграли українці. Французькі війська зупинила саме артилерія під командуванням нашого співвітчизника, полководця, графа, генерал-лейтенанта Михайла Милорадовича. Це визнав Кутузов. Зрештою, понад 75 тисяч українців, а це нові полки, служили, допомагали багатьом країнам, але в чужих мундирах. Нарешті, як писав Іван Франко, «НАМ ПОРА ДЛЯ УКРАЇНИ ЖИТЬЬ»<sup>12</sup>.*

*Заповіт нашого Каменяря зреалізовує в сучасну пору наше військо в російсько-українській війні, демонструє чудеса героїзму.*

*Зі статті Павла Мовчана: «Росія ще не усвідомлює, що на неї чекає, Бо не розуміє, що посяла. Згадайте, як у радянські часи було знівельовано величезний відсоток українців – на Кубані, Слобожанщині, Куриціні, Воронежчині. Але потім несподівано з'явився Горбачов, який зруйнував «нерушиму» імперію. Також свого часу Хрущов намагався влізти в українську мову: у 1964 році з його ініціативи змінили російський правопис, за яким почали писати і говорити «зайци», «огурци» замість «зайці», «огурці». В тому ж році доба Хрущова закінчилися... І таких прикладів в історії – безліч. Тому невідомо, які ще Господні сюжети чекають на Росію. Їм здається, що за короткий термін можна русифікувати Україну. Але ніхто не знає, як і коли з'явиться, умовно кажучи, новий Горбачов і все полетить шкереберть! Один Господь відає! (Листи до приятелів)<sup>13</sup>.*

### **ПЕРЕКОНЛИВІ ДОКАЗИ**

Навіть Володимиро-Суздальське князівство, що, як відомо, стало основою Московського царства, ніколи не мало свого єдиного етнічного імені, бо було завжди заселене народами, котрі нічого спільного зі слов'янами не мали. Ось як про це пише польський історик Казимир Валишевський у своїй книзі «Іван Грозний», яка вийшла у Росії 1912 року в часі суворой цензури:

*«Погляньте на москвича XVI століття: він бо з ніг до голови вдягнутий по-самаркандськи. Башмак, азямь, армяк, чебиш, ковпак, тафья, темляк – ось такі татарські назви різних предметів його одезжі. В репертуарі його розмови неодмінно звучатимуть слова дуракь, кулак, кандали, кнут, кабак. І всі ці слова азійського походження». Згаданий нами Володимир Білінський виносить вердикт на цей портрет московитів такими словами: « Дорогі великороси, ось де ваше коріння»<sup>14</sup>.*

Тепер щодо самої назви «Москва», яка за брехливу великоросійською міфологією («Історія держави Російської») як місцевість уперше згадується в 1147 році, як і те, що її заснував руський князь Андрій Довгорукий, і проживали там велико-

<sup>11</sup> Полтавщина. Свідчення Софії Денисенко про те, як більшовики руйнували генофонд української нації (2008), «Листи до приятелів», 28 Листопада.

<sup>12</sup> Карнаух, А. (2012), Наполеона зупинив ... Українець, *Україна молода*, вересень.

<sup>13</sup> Мовчан, П. (2012), Вони зазіхнули на Боже, «Листи до приятелів», вип. 1 (3), грудень, с. 23.

<sup>14</sup> Білінський, В. (2008), «Країна Моксель, або Московія», Вид-во імені Олени Теліги, К., с. 14.



роси. А ось що пишуть професори Московського університету С. М. Ключевський і С. М. Соловйов: «Так, Русь за старих часів була, але великороси як народ з'явилися аж у XVI–XVII століттях»<sup>15</sup>.

Глибоко досліджуючи російські архіви, дослідник української історії Володимир Білінський спростовує систему хитрощів і облуд російських істориків, доходить висновку, що до XVI–XVII століть не існувало російської держави, не було великоросів як народу, а була тільки суздальська земля – земля Моксель, пізніше – Московське князівство, і населена та земля була людьми, яких до XVIII століття називали московитами»<sup>16</sup>.

Отже, на основі історичних досліджень В. Білінський доходить висновку, що для Росії виникла велика ідеологічна, політична, психологічна і моральна проблема самоідентифікації себе як буцімто «слов'ян», оскільки генетично росіяни до слов'ян ніякого відношення не мають. Ця гіпотеза впливає із російської історіографії, яку представляють державні історики Московського університету М. М. Карамзін, С. М. Соловйов, О. О. Шахматов, В. О. Ключевський, які працювали, зауважмо, в часі цензури.

Сучасна Росія в оцінці світової спільноти є країною без майбутнього. Зокрема, професор грузинського університету Ілії, історик, журналіст Олег Панфілов прогнозує: «Росія розпадеться, бо це штучна країна, склеєна із захоплених територій. Відбулася асиміляція для створення єдиного народу. Штучність відчувається у всьому. На цій території величезній живе близько 190 народів, яких нічого не об'єднує. Ця штучність підтримується диктатурою»<sup>17</sup>.

Отже, маємо добре пам'ятати, що доки в Росії буде залишатися хоч найменша ілюзія щодо можливості нового підкорення України, доти вона імперських амбіцій не позбудеться.

З огляду на це варто пригадати, відомі слова великого українського письменника, автора української геополітичної концепції Юрія Липи, вміщені у відозві Союзу Визволення України «До громадської думки Європи від 25 серпня 1914 року»:

«Безпримірна задиркувата політика Росії привела цілий світ до катастрофи, подібної якій історія ще не знала. Ми, Українці, сини великого, поділеного народу, який нечуваним способом пригнічується царатом, свідомі того, про що йде справа в цій війні. Звичайно, не про гегемонію «герматизму», або «слов'янства», війна ведеться між культурою і варварством. Війна ведеться, щоб остаточно зламати ідею «пан-московізму», який приніс незліченну шкоду усій Європі і загрожував «добробуту і культурі».

З цього випливає теза, що поняття варварства й темноти російської імперії та культурної просвіченості Європи були введені з такою метою:

- викликати чи посилити в свідомого українського читача недовіру до середовища, в якому він перебуває;
- пробудити в читачеві внутрішнє відчуття європейськості, яке, на відміну від азійської росії, українці завжди мали;
- вибрати альтернативний шлях розвитку, доступний за умов здобуття незалежності, за яку бореться Союз Визволення України.

<sup>15</sup> Білінський, В. (2008), «Країна Моксель, або Московія», Вид-во імені Олени Теліги, К., с. 22.

<sup>16</sup> Там само, с. 34.

<sup>17</sup> Біла, І. (2017), Огляд преси. *Радіо Свобода*. 09 листопада.

Основними джерелами для вивчення відповідних поглядів Ю. Липи є дві його праці: «Призначення України» (1938 р.) та «Розподіл Росії» (1941 р.). Це геополітичні трактати, в яких Липа розглядає «советський союз» як продовження деспотичної московської імперії від самого золотоординського зародження із неповноцінною інтелігенцією. Варто зазначити, що все своє життя Юрій Липа був послідовним українським націоналістом, позбавленим комплексу надмірної поваги до Росії та росіян, що у своїх двох працях відомої трилогії приділив велику увагу специфіці російського соціуму та держави. Ці праці виникли на ґрунті української інтелектуальної традиції у сприйнятті росії та україно-російських відносин, які упродовж багатьох років були непростими. Адже українець, на відміну від росіянина, не любить говорити про свій патріотизм, про бажання панувати над іншими народами чи націями. Саме таких героїв із непоказним, але щирим патріотизмом маємо у багатьох творах українських письменників помежів'я. Нам, українцям, притаманна глибока релігійність, традиції хліборобської культури, збережені у підсвідомості первісні уявлення про сакральну землю, тісний зв'язок із минулим, тобто патріотизм героїв – не абстрактний, не стихійний, а такий, яким говорить серце і кричить від болю душа.

**Перспективи подальших досліджень** Очевидно, що тема російсько-української війни надзвичайно актуальна і тривалий час перебуватиме в полі зору як журналістів, так і істориків-дослідників. Особлива увага експертів з питань воєнної справи та економічного розвитку буде прикута до післявоєнного розвитку України та впливу країн-партнерів на подальшу долю українців. Тому величезна увага світової спільноти прикута до завершення російсько-української війни, особливо після політичних змін у США.

### **Висновки**

У статті докладно з'ясовано гостроактуальну проблему, що стосується доленосних питань щодо спровокованої війни росії проти України, водночас і усього світу. Російсько-українська війна поставила в центр світових подій Україну, яка три роки героїчно захищає себе і європейську спільноту від поневолення російським агресором. Країни-партнери усіляко допомагають Україні перемогти у цій масштабній та страшній війні: і озброєнням, і завдяки різноманітним гуманітарним проектам. Українські журналісти, публіцисти, письменники також активно долучилися до спротиву російській агресії як на фронті, так і в інформаційному просторі. Згадані нами публіцистичні праці колективу інституту історії НАН України під керівництвом академіка Валерія Смолія та дослідника-архівіста, історика Володимира Білінського дають світовій спільноті правдиву інформацію про українську минувшину та кардинальне переосмислення новітньої історії російсько-українських відносин. Світова спільнота має переконатися в тому, що сучасна російсько-українська війна спрямована не тільки на знищення Української Держави як такої, але й на повну руйнацію сучасного світового устрою.

### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Біла, І. (2017), Огляд преси. *Радіо Свобода*. 09 листопада.
2. Білінський, В.Б. (2010), *Країна Моксель, або Московія: Роман-дослідження*, 2-ге вид., Вид-во імені Олени Теліги, Київ.
3. Бошак, І., Маргель, Р. (1991), Іван Мазепа, Київ, с. 66–67.

4. Буданов, К. у телемарафоні «Єдині Новини», 31 грудня 2024.
5. Гичко, М. (2024), «Не сприймав Путіна серйозно»: Байден критикував Обаму за реакцію на анексію Криму, *УНІАН*, 09.10.
6. Карнаух, А. (2012), Наполеона зупинив ... Українець, *Україна Молода*, вересень.
7. Киридон, А., Троян, С. (2022), «Які основні причини російсько-української війни 2014–2015 рр.? Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини», *НАН України. Ін-тут історії України*, Київ, книга 1, с. 125–126.
8. Куртуа, Стефан, Верт, Ніколя, Панне, Жан-Луї та ін. (2008), *Чорна книга комунізму: Злочини, терор і репресії* / Пер. з фр. Я. Кравець. Афіша, Львів, 711 с.
9. Липа, Ю. (1992), *Призначення України*, Львів, 1992, 248 с.
10. Липа, Ю. (2014), *Розподіл Росії*, Українська видавнича спілка, Київ, 176 с.
11. Лось, Й., Прокопець, М., Лапичак, Д. (1995), *Саліна*, Львів, 242 с.
12. Мірчук, П. (1957), *Українсько-московська війна*. Ліга визволення Українців. Торонто, 80 с.
13. Мовчан, П. (2012), Вони зазіхнули на Боже, *«Листи до приятелів»*, вип. 1 (3), грудень.
14. Моцик, О. (2021), «Міжнародні санкції проти Російської Федерації як інструмент тиску та покарання за агресію проти України й інші міжнародні злочини». *Науковий щорічник «Україна Молода»*, березень, с. 774–753.
15. Полтавщина. Свідчення Софії Денисенко про те, як більшовики руйнували генофонд української нації (2008), *«Листи до приятелів»*, 28 Листопада.
16. Прокопець, М. (2017), *Дзвін Саліни*, «Триада плюс», Львів, 260 с.
17. Смолій, В. (2023), До читача. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками, кн. 3 / відп. ред. В. Смолій; упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь, С. Блащук. Інститут історії України, Київ, 844 с.

## REFERENCES

1. Bila, I. (2017), *Ohliad presy*. Radio Svoboda. 09 lystopada
2. Bilinskiy, V.B. (2010), *Kraina Moksel, abo Moskoviiia: Roman-doslidzhennia*, 2-he vyd., *Vyd-vo imeni Oleny Telihiy*, Kyiv.
3. Boshchak, I., Marhel, R. (1991), *Ivan Mazepa*, Kyiv., s. 66–67.
4. Budanov, K. u telemarafoni «Iedyni Novyny», 31 hrudnia 2024.,
5. Hychko, M. (2024), «Ne sprymav Putina seriozno»: Baiden krytykuvav Obamu za reaktsiiu na aneksiiu Krymu, *UNIAN*, 09.10.
6. Karnaukh, A. (2012), *Napoleona zupynuv ... Ukrainets*, *Ukraina Moloda*, veresen.
7. Kyrydon, A., Troian, S. (2022), «Iaki osnovni prychnyny rosiisko-ukrainskoi viiny 2014–2015 rr.? Perelom: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny», *NAN Ukrainy. In-tut istorii Ukrainy*, Kyiv, knyha 1, s. 125–126.
8. Kurtua, Stefan, Vert, Nikolia, Panne, Zhan-Lui ta in. (2008), *Chorna knyha komunizmu: Zlochyny, teror i represii* / Per. z fr. Ya. Kravets. Afisha, Lviv, 711 s.
9. Lypa, Yu. (1992), *Pryznachennia Ukrainy*, Lviv, 1992, 248 s.
10. Lypa, Yu. (2014), *Rozpodil Rosii*, *Ukrainska vydavnycha spilka*, Kyiv, 176 s.
11. Los, Y., Prokopets, M., Lapychak, D. (1995), *Salina*, Lviv, 242 s.
12. Mirchuk, P. (1957), *Ukrainsko-moskovska viina*. Liha vyzvolennia Ukraintsiv. Toronto, 80 s.

13. Movchan, P. (2012), Vony zazikhnyly na Bozhe, «Lysty do pryiateliv», vyp. 1 (3), hruden.
14. Motsyk, O. (2021), «Mizhnarodni sanktsii proty Rosiiskoi Federatsii yak instrument tysku ta pokarannia za ahresiiu proty Ukrainy y inshi mizhnarodni zlochyny». Naukovyi shchorichnyk «Ukraina Moloda», berezen, s. 774–753.
15. Poltavshchyna. Svidchennia Sofii Denysenko pro te, yak bilshovyky ruinuvaly henofond ukrainskoi natsii (2008), «Lysty do pryiateliv», 28 Lystopada.
16. Prokopets, M. (2017), Dzvin Saliny, «Triada plius», Lviv, 260 s.
17. Smolii, V. (2023), Do chytacha. Perelom: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialogy z istorykamy, kn. 3 / Vidp. red. V. Smolii; Uporiad.: H. Boriak, O. Yas, S. Blashchuk. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy, Kyiv, 844 s.

## UKRAINE IN THE PAST AND IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

**Maryan Lozynskyj**

*Ivan Franko National University of Lviv,  
Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine,  
e-mail: [loz.maryk@gmail.com](mailto:loz.maryk@gmail.com)  
<https://orcid.org/0000-0002-5006-3291>*

The article analyzes the full-scale military invasion of Russia in Ukraine in February 2024 through the prism of high-profile publications by well-known scientists, publicists and journalists, which were reflected in the popular science publication entitled the breakthrough: Russia's War against Ukraine in the time layers and spaces of the past. Dialogues with historians. In two books. Answer ed. Valery Smoliiy; Kyiv: NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine, 2022.

Three hundred authors with their works in these books, in historical retrospect, highlight the centuries-old Russian-Ukrainian relations, which acquired military confrontations with the transition to a protracted war. Many articles in this publication reflect a wide range of problematic issues from the past to the present with reflections on the causes of the Russian-Ukrainian war of 2014–2022.

The purpose of the article is to show the world community Russia's current aggressive terror towards Ukraine and the possibility of a global catastrophe, which the Russian president is carrying because of his desire to change the world order. At the same time, in our research, we try to show, based on archival materials of researcher-historian Volodymyr Bilynskyi, famous publicists of the 20th century, Y. Lypy and M. Mikhnovskoho, regarding Moscow's long-standing lying mythology about our so-called "fraternal roots". Oddly enough, this thesis regarding no relationship between Russians and Slavs is recognized by the well-known scientists-historians of the Moscow University, Karamzin M. M., Soloviov S. M., Kliuchevskyi V. O. and others.

The significant attention of the world community to the events in Ukraine during the Russian-Ukrainian war and many countries' military and humanitarian support to Ukrainians is analyzed. A special place in our research is the analysis of international economic sanctions against Russia with the aim of weakening its military potential.

*Keywords:* journalism, evil, history, psychology, economic sanctions, aggressor country, US State Department.